

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАРАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Гуцол К.В.

Анотація. Статтю присвячено висвітленню теоретичних та методологічних засад дослідження наративної компетентності особистості в оптиці психолого-герменевтичного підходу.

Розкривається змістове наповнення понять «компетентність» та «наративна компетентність» особистості. Пропонується розуміння компетентності як інтегрального динамічного особистісного утворення, що формується та розвивається в процесі вибудовування особистісного досвіду, та забезпечує продуктивність життєздійснень особистості шляхом успішного розв'язання актуальних життєвих задач, що постають перед нею.

Наративна компетентність тлумачиться як сформованість у особистості здатностей конструювати власні наративи та виявляти й інтерпретувати наративні висловлення адресанта. Стверджується, що здатність людини продукувати власні наративи припускає володіння всіма елементами наративної структури (тобто сформованість у неї наратива як фрейму), а також володіння «набором» базових соціокультурних наративів, уміння на їх основі розгортати наративні структури у зв'язну розповідь. Зазначається, що здатність виявляти та інтерпретувати наративні висловлення адресанта передбачає вміння особистості побачити за розповіддю Іншого його індивідуальний наратив, «Я-Текст», його наративну ідентичність.

Зроблено припущення, що розвиток наративної компетентності як метакомпетентності особистості призводить до підвищення рівня її компетентності в різних

контекстах її самоздійснення, зокрема підвищення її здатності до самопроекування.

Ключові слова: особистість, компетентнісний підхід, компетентність, метакомпетентність, нарратив, нарративна компетентність.

Гуцол К.В. Теоретико-методологические основы исследования нарративной компетентности личности

Аннотация. Стаття посвящена раскрытию теоретических и методологических принципов исследования нарративной компетентности личности в оптике психолого-герменевтического подхода.

Определяется содержательное наполнение понятий «компетентность» и «нарративная компетентность» личности. Предлагается понимание компетентности как интегрального динамического личностного образования, которое формируется и развивается в процессе построения личностного опыта, и обеспечивает продуктивность жизнеосуществлений личности путем успешного решения актуальных жизненных задач, которые встают перед ней.

Нарративная компетентность трактуется как сформированность у личности способностей конструировать собственные нарративы и выявлять и интерпретировать нарративные высказывание адресанта. Утверждается, что способность человека продуцировать собственные нарративы предполагает владение всеми элементами нарративной структуры (то есть сформированность у нее нарратива как фрейма), а также владение «набором» базовых социокультурных нарративов, умение на их основе разворачивать нарративные структуры в связный рассказ. Отмечается, что способность выявлять и интерпретировать нарративные высказывание адресанта предусматривает умение личности увидеть за рассказом Другого его индивидуальный нарратив, «Я-Текст», его нарративную идентичность.

Сделано предположения, что развитие нарративной компетентности как метакомпетентности личности приводит к повышению уровня ее компетентности в разных контекстах ее самоосуществлений, в частности повышению способности к самопроектированию.

Ключевые слова: личность, компетентностный подход, компетентность, метакомпетентность, нарратив, нарративная компетентность.

Hutsol K. Theoretical and methodological foundations of study of personality's narrative competence

Abstract. *The article concerns theoretical and methodological foundations of study of personality's narrative competence from the perspective of psychological-hermeneutic approach.*

It shows content of the concepts «competence» and «narrative competence» of personality. The author suggests the understanding of competence as an integral dynamic personality's formation, which is built up and developed in the process of constructing of personal experience, and which provides the productivity of personality's life accomplishments through successful solution of vital life challenges, which personality faces.

Narrative competence is interpreted as a formation of personality's skills to construct his own narratives and to identify and interpret narrative expressions of the addressee. Ability of a person to produce his own narratives presumes possession of all elements of narrative structure (that is, person's formation of narrative as a frame), as well as possession of a «set» of basic socio-cultural narratives, ability to deploy narrative structures in a coherent story based on such narratives. Ability to detect and interpret narrative expressions of an addressee implies the personality's skill to see his individual narrative, «Self-text», his narrative identity behind a story of the Other.

The author assumes that the development of narrative competence as personality's meta-competence leads to an increase of his competence's level in various contexts of his self-realizations, in particular, in improving his ability to self-designing.

Keywords: *personality, competence approach, competence, meta-competence, narrative, narrative competence.*

Постановка проблеми. Сучасне гуманітарне знання впродовж останніх десятиріч зазнало принципових змін, які поступово набули чітких форм переходу до постнекласичної стадії його розвитку (В.С. Стьопін), що, у свою чергу, зумовило розширення предмету дослідження особистості в психології: спостерігається радикальне зростання значущості ціннісно-смыслового потенціалу пізнавальної і перетворюючої діяльності людини. У межах постнекласичної методології особистість постає як суб'єкт самодетермінації, саморозвитку, самопроекування, включений у різні соціокультурні дискурси, як людина, «що укорінена у світі культури, з яким вона взаємодіє і за допомогою якого вона себе творить» [12, 9].

У руслі психолого-герменевтичного підходу дослідження різних дискурсивних практик особистості актуалізують проблему змісту та результативності її життєздійснень, сформованості та розвитку певних умінь, навичок, властивостей, здібностей, особистісних характеристик, що визначають її здатність до вибудовування, організації, упорядкування, осмислення, інтерпретації та реінтерпретації життєвого й особистісного досвіду. У контексті розв'язання цих проблем широкі перспективи відкриває компетентнісний підхід, що набуває стрімкого розвитку в сучасній науці.

Становлення цього підходу має розмаїту і тривалу історію, в результаті аналізу якої І.О. Зимня виокремлює три етапи дослідження компетентності як наукової категорії. Так, на першому з них було введено і проартикульовано поняття «компетенції» та «компетентності», розроблено першу модель комунікативної компетентності. Другий етап пов'язано з поширенням контекстів вивчення компетентності, з дослідженням компетентності у зв'язку з результативністю діяльності індивіда, з її розумінням як набору особистісних характеристик та здібностей людини, що уможлиблюють досягання нею значущих

цілей. Третій етап можна охарактеризувати як період стрімкого розвитку компетентнісного підходу в різних сферах професійної діяльності та, відповідно, розробки моделей компетентності в цих галузях [6].

О.В. Савченко виділяє також четвертий етап дослідження компетентності, який пов'язано з введенням у науковий апарат поняття «метакомпетентності» – універсальні утворення, що лежать у базисі формування інших видів компетентностей та забезпечують можливість усвідомлення орієнтирів власної діяльності та розвиток навичок їхнього усвідомленого застосування [13].

Найбільш відомими дослідниками в галузі компетентнісного підходу є І.М. Бевзюк, Р. Боятцис, Д. Бурджої, Е. Глезер, М.С. Головань, І.О. Зимня, Л.А. Лепіхова, О.М. Лозова, Д. Равен, М. Редлер, О.В. Савченко, В.А. Семиченко, М.О. Холодна та інші.

Наукова ємність теоретичного конструкта компетентності як інтегральної психологічної характеристики, що визначає ефективність виконання діяльності, досить велика. Сучасний стан дослідження зазначеної проблеми свідчить про існування численних методологічних та теоретичних підходів до її вивчення. У сучасному науковому полі поняття «компетентність» не є остаточно визначеним. Різні автори пропонують різне тлумачення цього поняття: сукупність суб'єктивних умов (знань, умінь і навичок) (А.Б. Мудрик, О.П. Садохін); інтегративне утворення особистості (О.Є. Ломакіна); реалізація компетенцій у процесі діяльності (Н.Ю. Русова); тенденція (актуальна властивість) (І.О. Зимня); критерії якості (Х.У. Ебелінг, А. Снайдер); передумова функціонування (Т. Коккерілл); елемент зовнішньої структури досвіду (М.О. Орап); психологічне утворення (М.С. Головань, О.М. Лозова, С.О. Хазова та інші).

Згідно О.В. Савченко, до основних положень компетентнісного підходу в психології можна віднести такі:

– компетентність пов'язана зі змістом конкретної діяльності (особливості діяльності визначають змістові аспекти

компетентності), зорієнтована на забезпечення вимог цієї діяльності;

– компетентність розглядається як психологічне утворення (сформована здатність особистості), функціонування якого забезпечує подолання проблемних ситуацій, що виникають у процесі певної діяльності;

– компетентність становить багатокомпонентну цілісну систему особистісних новоутворень, що включає інформаційні (знання), операційні (вміння та навички), ціннісно-мотиваційні (сенси, цінності) та поведінкові (прийоми, стратегії) компоненти, які релевантні діяльності;

– компетентність забезпечує реалізацію певної здатності особистості через актуалізацію стану готовності;

– компетентність є необхідною умовою переведення потенційних можливостей особистості в конкретні досягнення (результати) і навпаки;

– компетентність забезпечує оптимальні внутрішні умови для реалізації суб'єктної активності, що визначає в її аналізі пріоритетність змістовно-результативного аспекту;

– компетентність є динамічним утворенням, що формується, розвивається та проявляється в процесі набуття особистістю певного досвіду (як загального життєвого досвіду, так і досвіду в конкретній діяльності) [13].

Метою статті є визначення теоретичних та методологічних засад дослідження нарративної компетентності особистості в оптиці психолого-герменевтичного підходу.

Результати теоретичного аналізу проблеми. У межах психолого-герменевтичного підходу компетентність розуміють як динамічну характеристику особистості, що формується та розвивається в системі її досвіду, уможливорює його вибудовування (організацію, впорядкування, осмислення, інтерпретацію та реінтерпретацію), визначення нових і розширення існуючих смислових контекстів, опанування соціокультурними практиками, створення життєвих та особистісних проєктів, експериментування з новими стратегіями особистісного вибору в процесі

повсякденного смислового «обживання» особистістю простору власного життя.

Згідно поглядів А.С. Шарова, у процесі «обживання» людина опановує нових смислових вимірів, виконує функцію рефлексивного проектування поведінки на основі наявного досвіду, тобто не тільки опановує смисли, але й зв'язує себе ними, тим самим породжуючи закони власного життя. А.С. Шаров розуміє «обживання» не стільки як облаштування і організацію життя, скільки його програвання та прогнозування [18].

Саме в процесі такого «обживання» може формуватися, розвиватися, змінюватися, трансформуватися і реалізовуватися компетентність, а важливі маркери цих процесів, у свою чергу, становлять об'єм та впорядкованість актуальних і потенційних зв'язків людини зі світом. Отже, компетентність є важливою складовою особистісного досвіду.

Для того, щоб особистий досвід перетворився на особистісний (привласнений особистістю), він має бути осмисленим та проінтерпретованим, тобто організованим та впорядкованим особистістю. Як важливий механізм, що дозволяє трансформувати зовнішні події у внутрішній досвід особистості Н.В. Чепелева розглядає наративізацію досвіду, що відбувається шляхом його впорядкування згідно з ознаками наративного тексту: наративні структури виступають у ролі інтерпретаційних рамок, які людина накладає на дійсність, що осмислюється [12].

«Наратив – це фундаментальний спосіб організації людського досвіду й інструмент побудови моделей дійсності (Херман); спосіб пристосування людини до тимчасового характеру їх існування (Рікер); наратив створює та передає культуру і традиції, цінності та переконання, що визначають культурні ідентичності (Фуко); наратив – інструмент самотворення особистості, сховище практичного знання, форма, у якій зберігаються спогади; художня форма, що розширює наш ментальний світ, і, нарешті, це дзеркало, у якому ми бачимо, що це значить – бути людиною» [20, 345].

На думку Р. Барта, наратив становить універсальну форму мовного існування людини: «оповідь долає національні, історичні та культурні бар'єри, вона присутня в світі, як саме життя» [1, 123].

Механізм наративізації конструює особистісний досвід, на основі семіотизації та комунікації перетворюючи означувальну реальність у наративні структури [12]. Завдяки семіотизації людина означає як навколишню так і внутрішню реальність, «накидаючи» на неї певні когнітивні фрейми: організує і концептуалізує її, застосовуючи готові інтерпретаційні схеми, що сформувалися в межах певних культур, або створює власні моделі шляхом реінтерпретації і трансформації реальності. «Семіотизація пронизує весь життєвий досвід людини, у повсякденному житті їй необхідна постійна семіотична регуляція своєї поведінки. Комунікативний механізм завжди спрямований на Іншого, у тому числі на внутрішнього Іншого; і якщо механізм семіотизації кодує інформацію про соціокультурну реальність, то комунікативний механізм пов'язує структури мовної семантики з реальними умовами комунікативного акту. У результаті інтеграційного взаємопроникнення семіотичного і комунікативного механізмів означувальна реальність конструюється в наративній формі, що дозволяє розповісти Іншому про своє розуміння цієї реальності» [4, 37].

Наратив розуміють як завершену замкнену структуру, яка містить такі характеристики, як завершеність та послідовність дій, події, які організуються у певному, підпорядкованому єдиній логіці, порядку, оцінки значимих подій, афективне ставлення до них оповідача. Тобто він становить «трансформацію неупорядкованих життєвих подій у певну послідовність, вибудовану, виходячи із загальної життєвої концепції оповідача, його особистісного міфу, що визначає внутрішню логіку породжуваного тексту» [12, 52]. Особистісний міф, розгортаючись у наративний текст, уможливорює об'єктивізацію базових життєвих концепцій особистості [5].

Упродовж життя людина відбирає найбільш значимі події та явища і породжує на їхній основі власну життєву історію,

виокремлюючи провідні самоототожнення (згідно внутрішній ієрархії системи ідентичностей) та перманентно трансформуючи життєву історію, прагнучи максимально повно зрозуміти і виразити себе. Продуктивним результатом цього процесу стає створений особистістю нарративний текст, автонаратив, що відображає притаманну особистості ментальну модель світу [12].

З точки зору І.В. Троцук, нарратив виконує такі функції: упорядкувальну, інформуючу, переконуючу, розважальну, трансформуючу та темпоральну [15]. Згідно поглядів Н.В. Чепелевої, основними функціями нарративу є смислоутворювальна, конституювальна, розвивальна, інтерпретуюча та захисна [12].

Ряд учених, зокрема Дж.П. Ган, П.Дж. Міллер, Дж. Раппапорт, О.Ю. Рождественська, Н.В. Чепелева, підкреслюють, що нарратив має унікальні ресурси для вибудовування ідентичності [11; 12; 19]. «Наратив має надзвичайну здатність представляти темпоральну природу людського досвіду і, таким чином, вхоплювати безперервне Я, що розбудовується» [19, 384].

З нашої точки зору, з усіх дискурсивно-орієнтованих концепцій конструювання ідентичності саме нарративний підхід може максимально повно розглядати розвиток і трансформацію ідентичності в часі, при тому, що «спадкоємність» і «зв'язність» «Я» залишається однієї з найважливіших її функцій: «я сьогодні такий самий, яким був учора, і, незважаючи на можливі зміни, я зберігаю тотожність самому собі. Це не означає, що я завжди однаковий, це означає тільки, що я таж сама людина. Це означає, зокрема, що я відповідаю за свої слова, що я можу щось планувати, що я можу проектувати себе в майбутньому і брати на себе певні зобов'язання» [7, 9].

Отже, в оптиці психолого-герменевтичного підходу нарратив розглядають як засіб саморозуміння («історія для Себе») та самопрезентації («історія для Іншого»), за допомогою якого людина осмислює себе і свій досвід, відтворює минуле, актуалізує особистісну позицію, проектує себе та власне майбутнє

(О.В. Зазимко, О.О. Зарецька, С.Ю. Рудницька, О.Є. Сапогова, М.Л. Смульсон, Н.В. Чепелева, О.М. Шиловська та інші).

Виходячи з вищевикладеного, наративну компетентність доцільно проблематизувати як метакомпетентність – у широкому значенні, системну властивість особистості набувати і відтворювати власну ідентичність, у більш вузькому – особистісне утворення, що характеризує якість організації та впорядкування людиною власного особистого досвіду.

Згідно поглядів Ф. Деламера та Д. Вінтертона, метакомпетентності відіграють провідну роль у процесі оволодіння іншими компетентностями, у певному сенсі, вони становлять надструктурний вхід, який полегшує їхнє придбання та засвоєння [21]. Суть феномена метакомпетентності у своїх працях розкриває М.О. Холодна [17].

Л.М. Ордобоева підкреслює, що, якщо компетентність характеризує спрямованість особистості на вирішення завдань на основі вже відомих способів дій у відносно стабільних умовах, має специфічний характер та орієнтованість на завдання, то метакомпетентність, у свою чергу, виражає спрямованість на вирішення нових завдань в умовах, що постійно змінюються, має більш узагальнений характер, орієнтованість на особистість [10].

Концептуальні основи дослідження наративної компетентності становлять положення наративної психології (Р. Барт, Й. Брокмейєр, К. Герген, М. Готдінер, Ф. Джеймісон, Х. Уайт, Дж. Уард, Р. Харре, Н.В. Чепелева, Дж. Шоттер), що звертаються до витоків комунікативно-діалогічного повороту в психології (М.М. Бахтін, Л.С. Виготський, Б.Ф. Поршнев).

Уперше в науковий апарат термін «competence narrative» було введено французьким ученим А.–Ж. Греймасом. На його думку, розповідь за своєю природою є полемічною, що відбувається завдяки накладанню двох програм, що перебігають паралельно: суб'єкта та антисуб'єкта. Наративна компетентність «виявляється для нас нічим іншим, як симулякром, що сигналізує про функціонування «синтагматичного розуму» (intelligence syntagmatique), як він маніфестується в дискурсі або як він може

бути встановлений зі своїм статусом логічної пресуппозиції в структурі акту висловлювання» [2, 193]. У розумінні А.–Ж. Греймаса наративна компетентність складається з різних компетентностей, необхідних для реалізації наративної програми: наративного знання, тематичного знання, наративного знання-дії [2].

А.–Ж. Греймас і Ж. Курте проєктують наративну компетентність на знання жанрів і літературних форм, за допомогою яких людина породжує й розуміє конкретні тексти [3, 503]. Згідно концепції авторів, наративна компетентність передбачає сформованість семіотико-нاراتивних структур, які є джерелом головних позначуваних форм, характеризуються віртуальністю, відповідністю мові, а не мовленню та керують дискурсивними структурами. Такими семіотико-нاراتивними структурами, на їх думку, є мовні жанри, «що зберігаються в свідомості митця слова як певне дискурсивне вміння, віртуальна розумова здатність» [3, 503–504]. Наративна компетентність становить потужне текстотвірне джерело, зняряддя найбільш ефективного й оптимального розуміння читачем сприйнятої текстової інформації, оскільки читач оперує стандартами і стереотипними структурами, що відображають функції твору, сюжетний перебіг, а також опосередковують формування та підтвердження інтерпретаційних гіпотез.

З точки зору А.–Ж. Греймаса і Ж. Курте, наративна компетентність виконує ще одну важливу функцію, яка полягає у введенні нової інформації до стереотипної свідомості, що сприяє розхитуванню стереотипів, народженню нових стереотипів, створенню креативно-хаотичного стану свідомості, яка як будь-яка синергетична система прагне до самоорганізації й усунення деструктивних тенденцій, що сприяє посиленню атрактивних механізмів і процесів формування нових семіотико-нاراتивних структур [3].

Постійне відтворення наративної компетентності, її перманентне збалансування призводить до динамізації семіотичного універсуму культури, переформулювання смислових

структур раніше проінтерпретованих текстів і, врешті-решт, забезпечує збереження та міжпоколіннєву трансляцію культурно значущої інформації. Ю.М. Лотман вважав, що «у загальній системі культури тексти виконують дві головні функції: адекватну передачу смислів і народження нових смислів» [8, 431]. Одним із провідних факторів реалізації зазначених функцій, з нашої точки зору, є наративна компетентність.

У сучасній психології поняття наративної компетентності залишається малоопрацьованим і на сьогоднішній день скоріше є полемічним, ніж аналітичним (Ст. Добсон, Т.Г. Здоровець, Л. Йоуні, Л. Каппс, А.В. Конишева, А.Ц. Кюнтай, Є.С. Михайлова, А. Петеркін, Г. Райнманн, Г.К. Улатовська, В.П. Федорова, Д.Д. Хатто, Р. Чарон, Н.В. Чепелева).

Так, проблеми розвитку наративної компетентності лікаря відображено в роботах Л.В. Засєкіної, Т.В. Мещерякової, І.О. Петрової, Д. Пінка, І.К. Черьомушникової. Проблеми формування наративної компетентності в межах лінгвістичних досліджень є мішенню наукових опрацювань Н.В. Горобченко, О.О. Дмитриєвої, Є.С. Михайлової. Так, Є.С. Михайлова вважає, що наративна компетентність є складовою комунікативної компетентності та тісно пов'язана з мовною, дискурсивною та жанровою компетентностями. Основу наративної компетентності становить подієвість та здатність мовної особистості її вербалізувати [9].

На її думку, наративна компетентність полягає в умінні послідовно викладати інформацію про подію, виокремлюючи її етапи, місце, учасників та їхнє ставлення до предмета оповідання відповідно до норм соціальної взаємодії, прийнятих у певній культурі. Серед індикаторів сформованості наративної компетентності в дітей молодшого шкільного віку Є.С. Михайлова виділяє курсивний розподіл елементів події в їхній послідовності, упорядкування належності оповідання до минулого, теперішнього або майбутнього часу, наявність коментарів у випадках можливого нерозуміння з боку адресата, розуміння жанрово-ситуативної мети наративу [9].

Дослідженню розвитку наративної компетентності особистості в контексті навчання іншомовній комунікації присвячено роботи А.В. Конишевої, В.П. Федорової, І.І. Халєєвої. В.П. Федорова вивчаючи наративну компетентність у контексті міжкультурної взаємодії, визначає її як вищий рівень розвитку професійної здатності вибудовувати власні наративні висловлення з урахуванням іншої соціальності партнера та виявляти соціокультурну специфіку наративних висловлень співрозмовника, адекватно їх інтерпретуючи. Згідно поглядів автора, до складу наративної компетентності поряд з лінгвістичними, соціолінгвістичними та прагматичними компонентами входять елементи загальних, немовних компетентностей, а також комплекс спеціальних знань і вмінь, на які спирається адресант при сприйнятті та породженні наративних повідомлень. В.П. Федорова також зазначає, що створення будь-якого дискурсу припускає формування в особистості комплексних навичок розуміння [16].

Саме як здатність до розуміння та інтерпретації особистого досвіду [12] розглядає наративну компетентність Н.В. Чепелева. Згідно її поглядів, наративна компетентність «передбачає, по-перше, володіння усіма елементами наративної структури, тобто сформованість в особистості наратива як структурного утворення, фрейму, а також наявність «набору» базових соціокультурних наративів, або метанаративів, уміння розгортати наративні структури у зв'язну розповідь або історію, яка значною мірою базується на культурно зумовлених метанаративах. По-друге, наративна компетентність передбачає вміння побачити за оповіддю, історією іншого його індивідуальний наратив, тобто наративну, а потім й особистісну ідентичність» [12, 27].

У сучасних психолого-герменевтичних концепціях проблематизація наративної компетентності набуває актуальності в контексті розробки соціально-психологічних практик та технологій самопроєктування особистості. У цих дослідженнях самопроєктування тлумачиться як процес збагачення і трансформації смислового простору особистості, який відбувається в результаті розуміння та інтерпретації індивідуального досвіду,

що узагальнюється на основі внутрішніх інтенцій особистості та структурується під впливом цілей, мотивів та намірів людини, а також спирається на соціокультурні концепти, які організують особистісний досвід людини [14]. У процесі самопроектування умовою генерації нових смислів можуть виступати як засвоєні ззовні «готові» соціокультурні концепти, так і узагальнення емпіричного індивідуального досвіду. Отже, у контексті дослідження проблем самопроектування, ми пропонуємо розглядати наративну компетентність особистості як її здатність виокремлювати та інтерпретувати наративні висловлення Іншого, тобто, виявляти наративи в соціокультурних текстах та вибудовувати на цій основі власні наративні конструкти.

Висновки. Результати теоретичного аналізу проблеми визначення теоретико-методологічних основ дослідження наративної компетентності особистості свідчать про перспективність застосування психолого-герменевтичного підходу до вивчення цього феномену.

У межах цього підходу ми пропонуємо тлумачити компетентність як інтегральне динамічне особистісне утворення, що формується і розвивається в процесі вибудовування особистісного досвіду та забезпечує продуктивність життєздійснень особистості шляхом успішного розв'язання актуальних життєвих задач, що постають перед нею.

У зазначених методологічних координатах особистість розглядається в зв'язку з її здатністю до осмислення навколишнього світу та самоосмислення, здатністю до самопроектування, що відбувається через засвоєння ключових соціокультурних дискурсів та інтерпретацію і трансформацію власного життєвого досвіду шляхом наративізації.

У контексті самопроектування, ми пропонуємо розглядати сформованість наративної компетентності як здатність особистості виокремлювати та інтерпретувати наративні висловлення Іншого, тобто, виявляти наративи в соціокультурних текстах (за тестом

бачити наратив) та вибудовувати на цій основі власні наративні конструкти.

Припускається, що розвиток наративної компетентності як метакомпетентності особистості призводить до підвищення рівня її компетентності в різних контекстах її життєздійснень, зокрема підвищення її здатності до самопроекування.

Література

1. Барт Р. Семиотика. Поэтика : Избранные работы / Р. Барт. – М. : Прогресс – Универсус, 1994. – 616 с.
2. Греймас А.–Ж. В поисках трансформационной модели / А. Ж. Греймас ; пер. Л. Зиминой. – М. : Академ. проект, 2004. – 368 с.
3. Греймас. А.–Ж. Семиотика. Объяснительный словарь теории языка / А. –Ж. Греймас, Ж. Курте ; ред. Ю. С. Степанов // Семиотика (сб. переводов). – М. : Радуга, 1983. – С. 483–550.
4. Гуцол С.Ю. Мифопорождение как объект психологической рефлексии : монографія / С. Ю. Гуцол // Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2014. – 339 с.
5. Гуцол С.Ю. Наратив як провідна дискурсивна практика самопроекування особистості / С. Ю. Гуцол // Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – 2016. – № 11/СХХХХХІІ. – С. 35–42.
6. Зимняя И. А. Ключевые социальные компетенции – новая парадигма результатов образования / И. А. Зимняя // Высшее образование в России. – 2003. – № 5. – С. 15–20.
7. Леонтьев Д. А. Лабиринт идентичностей : не человек для идентичности, а идентичность для человека / Д. А. Леонтьев // Философские науки. – 2009. – № 10. – С. 5–10.
8. Лотман Ю. М. Текст у тексті / Ю. М. Лотман // Слово. Знак. Дискурс : Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів: Літопис, 1996. – С. 428–441.

9. Михайлова Е. С. Конститутивные признаки детского нарратива / Е.С. Михайлова // Инициативы XXI века. – 2014. – № 4. – С. 130–131.

10. Ордобоева Л. М. Метакомпетенция как компонент содержания профессиональной иноязычной подготовки студентов в языковом вузе / Л. М. Ордобоева // Вестник Московского государственного лингвистического университета. – 2014. – № 14(700). – С. 144–153.

11. Рождественская Е.Ю. Биографический метод в социологии / Е. Ю. Рождественская. – М. : Издательский дом Высшей школы экономики. – 2012. – 381 с.

12. Розуміння та інтерпретація життєвого досвіду як чинник розвитку особистості : монографія / за ред. Н.В. Чепелевої. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 276 с.

13. Савченко О. В. Рефлексивна компетентність: методи та процедури діагностики : монографія / О. В. Савченко. – Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2016. – 286 с.

14. Самопроекування особистості у дискурсивному просторі: монографія [Електронний ресурс] / Н. В. Чепелева, М. Л. Смільсон, О. В. Зазимко, С. Ю. Гуцол [та ін.] ; за ред. Н. В. Чепелевої. – К. : Педагогічна думка, 2016. – 232 с. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/704560/>

15. Троцук И. В. Теория и практика нарративного анализа в социологии / И. В. Троцук. – М. : Изд-во РУДН, 2006. – 207 с.

16. Федорова В. П. Нарративная компетенция как компонент межкультурного взаимодействия / В. П. Федорова // Современные подходы к уровням обученности и критериям их оценки при подготовке по иностранному языку специалистов-нефилологов. Вестник МГЛУ. – 2003. – Вып. 477. – С. 29–40.

17. Холодная М. А. Психология интеллекта: парадоксы исследования. 2-е изд., перераб. и доп. / М. А. Холодная. – СПб : Питер, 2002. – 272 с.

18. Шаров С. А. Онтология персонального мифа жизни / С. А. Шаров // Фундаментальные исследования. Философские науки. – № 9. – Ч. 2. – 2012 – С. 445–449.

19. Gone J. P. Conceptual self as normatively oriented: The suitability of past personal narrative for the study of cultural identity / J. P. Gone, P. J. Miller, J. Rappaport // *Culture & Psychology* – 1999. – № 5(4). – P. 371–398.

20. *Routledge encyclopedia of narrative theory* / ed. by D. Herman, M. Jahn, M.–L. Ryan. – L.; NY : Routledge, 2008. – 752 p.

21. Winterton J. Typology of knowledge, skills and competences: clarification of the concept and prototype / J. Winterton, F. Delamare // Research report elaborated on behalf of Cedefop / Thessaloniki Final draft (CEDEFOP Project No RP/B/BS/Credit Transfer/005/04). – 2005. – 131 p.

References

1. Bart, R. (1994) *Semiotika. Pojetika : Izbrannye raboty* [Semiotics. Poetics: Selected Works]. Moscow: Progress-Universus. 616. [in Russian]

2. Grejmas, A.–Zh. (2004) *V poiskah transformacionnoj modeli* [In Search of a Transformation Model] L. Zimina (Trans.). Moscow: Akademicheskij proekt.368. [in Russian]

3. Grejmas, A.–Zh., & Kurte, Zh. (1983) *Semiotika. Objasnitel'nyj slovar' teorii jazyka* [Semiotics. The Explanatory Dictionary of Language Theory]. Stepanov Ju. S. (Ed.). In *Semiotika* [Semiotics : collection of translations] (pp. 483-550). Moscow: Raduga. [in Russian]

4. Gutsol, S.Yu. (2014) *Mifoporozhdenie kak objekt psihologicheskoy refleksii : monografija*. [Mythoporation as an object of psychological reflection: monograph]. Zhitomir : ZhDU im. I. Franka Publ. 339. [in Russian]

5. Gutsol, S.Yu. (2016) *Narativ jak providna diskursivna praktika samo proektuvannja osobistosti* [Narratives as the leading discursive practice of designing the personality itself] // *Nauka i osvita. Naukovo-praktichnij zhurnal Pivdenoukrajins'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universitetu imeni K. D. Ushins'kogo - Science and education Scientific and practical journal of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky.*-11/CXXXXXXII. 35-42. [in Ukrainian]

6. Zimnjaja, I. A. (2003) Ključevye social'nye kompetencii – novaja paradigma rezul'tatov obrazovanija [Key social competencies - a new paradigm of educational outcomes]. *Vysshee obrazovanie v Rossii - Higher education in Russia*. 5. 15–20. [in Russian]

7. Leont'ev, D. A. (2009) Labirint identičnostej : ne čelovek dlja identičnosti, a identičnost' dlja čeloveka [Labyrinth of identities: not a person for identity, but identity for a person]. *Filosofskie nauki - Philosophical Sciences*. 10. 5–10. [in Russian]

8. Lotman, Ju. M. (1996) Tekst u teksti [Text in the text]. In *Slovo. Znak. Diskurs : Antologija svitovoi literaturno-kritičnoi dumki XX st.* [Word. Sign. Discourse: Anthology of the World Literary and Critical Thinking of the Twentieth Century] (pp. 428-411). L'viv : Litopis. [in Ukrainian]

9. Mihajlova, E. S. (2014). Konstitutivnye priznaki detskogo narrativa [Constitutive signs of children's narrative]. *Inicijaty XXI veka - Initiatives of the XXI century*. 4. 130-131. [in Russian]

10. Ordoboeva, L.M. (2014) Metakompetentsiya kak komponent sodržaniya professional'noy inoyazyčnoy podgotovki studentov v yazykovom vuze [Metacompetence as a component of the content of professional foreign-language training of students in a language university] // *Vestnik MGLU – Bul. MGLU*. 14(700). 144-153. [in Russian]

11. Rozhdestvenskaja, E.Ju. (2012) *Biograficheskiy metod v sociologii* [Biographical method in sociology]. Moscow: Izdatel'skij dom Vysshej shkoly jekonomiki. 381. [in Russian]

12. Čepeleva N.V. (Ed.). (2013) *Rozuminnja ta interpretacija zytteвого dosvidu jak čynnnyk rozvitku osobystosti : monografija* [Understanding and interpreting life experience as a factor in personality development: monograph]. Kyrovograd : Imeks-LTD. 276. [in Ukrainian]

13. Savčenko, O. V. (2016) *Refleksivna kompetentnist': metodi ta proceduri diagnostiki : monografija* [Reflexive competence: methods and procedures of diagnostics: monograph]. Herson : PP Višemirskij V. S., 286. [in Ukrainian]

14. Chepeleva, N. V., Smul'son, M. L., Zazimko, O. V., ... & Gutsol, S.Yu.; Chepeleva, N.V. (Ed.) (2016). *Samoproektuvannja osobistosti u diskursivnomu prostori* [Self-design of a person in a discursive space]. Kyiv: Pedahohichna dumka. 232. – Retrieved from: <http://lib.iitta.gov.ua/704560/> [in Ukrainian]

15. Trocuk, I. V. (2006) *Teorija i praktika narrativnogo analiza v sociologii* [Theory and practice of narrative analysis in sociology]. Moscow: RUDN Publ. 207. [in Russian]

16. Fedorova, V. P. (2003) Narrativnaja kompetencija kak komponent mezhkul'turnogo vzaimodejstvija [Narrative competence as a component of intercultural interaction]. *Teorija i praktika narrativnogo analiza v sociologii. Sovremennye podhody k urovnjam obuchennosti i kriterijam ih ocenki pri podgotovke po inostrannomu jazyku specialistov-nefilologov - Theory and practice of narrative analysis in sociology. Modern approaches to the levels of training and the criteria for their evaluation in the training of foreign specialists in non-philology. Vestnik MGLU – Bul. MGLU.* 477. 29-40. [in Russian]

17. Holodnaja, M. A. (2002) *Psihologija intellekta: paradoksy issledovanija* [Psychology of the intellect: the paradoxes of research]. (2-Ed.). Saint Petersburg: Piter. 272. [in Russian]

18. Sharov, S. A. (2012) Ontologija personal'nogo mifa zhizni [Ontology of the personal myth of life] . *Fundamental'nye issledovanija. Filosofskie nauki - Fundamental research. Philosophical Sciences.* 9 (P.2). 445-449. [in Russian]

19. Gone, J. P., Miller, P. J., Rappaport, J. (1999) Conceptual self as normatively oriented: The suitability of past personal narrative for the study of cultural identity. *Culture & Psychology.* 5(4). 371-398.

20. *Routledge encyclopedia of narrative theory* (2008). D. Herman, M. Jahn, M.–L. Ryan (eds.). London- NY : Routledge, 2008. 752.

21. Winterton, J. & Delamare, F. (2005) *Typology of knowledge, skills and competences: clarification of the concept and prototype.* Research report elaborated on behalf of Cedefop [Thessaloniki Final draft (CEDEFOP Project No RP/B/BS/Credit Transfer/005/04)]. Thessaloniki : Cedefop .131.